

УДК 373. 3/5.015.31:[355.01:172.15](477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5\(47\)-5114-5127](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-5114-5127)

Толочко Світлана Вікторівна доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу позашкільної освіти Інституту проблем виховання, Національна академія педагогічних наук України, м. Київ, 04060, <https://orcid.org/0000-0002-9262-2311>

Васюк Оксана Вікторівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-0926-7599>

Виговська Світлана Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-8270-7207>

ВИКОРИСТАННЯ ЕТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА Й КОДЕКСІВ ЧЕСТІ У ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВИХ АКАДЕМІЙ США

Анотація. У статті здійснено аналіз моральної компетентності здобувачів освіти як результату військово-патріотичного виховання. У статті теоретично обґрунтовано сутність, структуру та зміст моральної компетентності здобувачів освіти як інтегративного результату військово-патріотичного виховання, а також визначення її структури та шляхів формування в сучасному освітньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблема формування моральної компетентності здобувачів освіти в контексті військово-патріотичного виховання розглядається у вітчизняній науці в кількох взаємопов'язаних напрямках: теоретико-методологічні засади формування моральної та духовно-моральної компетентності, морально-психологічного забезпечення та формування моральних якостей особистості в умовах сектору безпеки й оборони, військово-патріотичного виховання як цілісної педагогічної системи, упровадження інноваційних педагогічних технологій у процес формування моральної компетентності в умовах військово-патріотичного виховання. Означено, що термін «моральна компетентність здобувачів освіти» містить готовність, спроможність і

внутрішню потребу діяти відповідно до загальнолюдських і фахових етичних норм, сформованість моральних якостей, ціннісних орієнтацій, звичку до етичної поведінки й уміння робити правильний моральний вибір у різних життєвих ситуаціях.

Потрактовано поняття «моральна компетентність здобувачів освіти – курсантів» як інтегральну якість особистості з поєднанням моральних знань, емоційної інтелігентності, стійких цінностей і здатності прийняття етичних рішень в екстримальних умовах, що є основою фахової культури, забезпечує високий рівень моральної стійкості, мотивацію до служби та здатність керувати підлеглими на основі морально-етичних імперативів та спрямована на професійну самореалізацію майбутнього офіцера.

Розроблено структуру моральної компетентності здобувачів освіти, зокрема й здобувачів освіти – курсантів, та виокремлено шляхи її формування в закладах загальної середньої та вищої освіти. Зроблено висновок, що теоретичне обґрунтування сутності, структури та змісту моральної компетентності здобувачів освіти уможливило висновок про те, формування означеної компетентності здобувачів освіти є запорукою успішного виконання професійних завдань, а також формування високої моральної самосвідомості, що вирізняє компетентного фахівця, здатного до високomorальної поведінки.

Ключові слова: моральна компетентність, здобувачі освіти, курсанти, військово-патріотичне виховання, заклад освіти, військові академії, США, шляхи формування, етичне лідерство, кодекс честі, морально-етичні цінності, громадянська і національна самосвідомість.

Tolochko Svitlana Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the Department of Extracurricular Education Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-9262-2311>

Vasyuk Oksana Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Associate Professor on Department of Pedagogy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-0926-7599>

Vyhovska Svitlana Volodymyrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy of the National University of Life Resources and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-8270-7207>

USING ETHICAL LEADERSHIP AND CODES OF HONOR IN FORMING MORAL COMPETENCE OF CADETS OF US MILITARY ACADEMIES

Abstract. The article analyzes the moral competence of students as a result of military-patriotic education. The article theoretically substantiates the essence, structure, and content of the moral competence of education seekers as an integrative result of military-patriotic education, as well as determines its structure and ways of formation in the modern educational environment. An analysis of recent research and publications shows that the problem of forming the moral competence of students in the context of military-patriotic education is considered in domestic science in several interrelated areas: theoretical and methodological principles of the formation of moral and spiritual-moral competence, moral and psychological support and the formation of moral qualities of the individual in the conditions of the security and defense sector, military-patriotic education as an integral pedagogical system, the introduction of innovative pedagogical technologies into the process of forming moral competence in the conditions of military-patriotic education. It is indicated that the term "moral competence of education seekers" includes the willingness, ability and internal need to act in accordance with universal and professional ethical norms, the formation of moral qualities, value orientations, the habit of ethical behavior and the ability to make the right moral choice in various life situations. The concept of "moral competence of education seekers - cadets" is interpreted as an integral quality of the personality with a combination of moral knowledge, emotional intelligence, stable values and the ability to make ethical decisions in extreme conditions, which is the basis of professional culture, provides a high level of moral stability, motivation for service and the ability to manage subordinates on the basis of moral and ethical imperatives and is aimed at the professional self-realization of the future officer. The structure of the moral competence of education seekers, including education seekers - cadets, is developed, and the ways of its formation in institutions of general secondary and higher education are identified. It is concluded that the theoretical substantiation of the essence, structure and content of the moral competence of education seekers made it possible to conclude that the formation of the specified competence of education seekers is the key to the successful performance of professional tasks, as well as the formation of high moral self-awareness, which distinguishes a competent specialist capable of highly moral behavior.

Keywords: moral competence, education seekers, cadets, military-patriotic education, educational institution, military academies, USA, ways of formation, ethical leadership, code of honor, moral and ethical values, civic and national self-awareness.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальних безпекових викликів, трансформації військових конфліктів та посилення ролі морально-ціннісного чинника у професійній діяльності військовослужбовців особливої актуальності набуває проблема формування моральної компетентності майбутніх офіцерів. Військовий фах сьогодні потребує не лише високого рівня професійної підготовки, стратегічного мислення й оперативної готовності, а й сформованої системи моральних переконань, етичної відповідальності, здатності до прийняття рішень у складних моральних ситуаціях, дотримання принципів честі, гідності та професійної доброчесності. Саме тому у провідних військових академіях світу, зокрема США, значна увага приділяється морально-етичній підготовці курсантів як важливому складнику професійного становлення майбутнього офіцера.

Система військової освіти США ґрунтується на інтеграції академічної, фізичної, лідерської та моральної підготовки. Одним із ключових механізмів формування моральної компетентності курсантів є впровадження концепції етичного лідерства, яка передбачає розвиток здатності діяти відповідно до моральних принципів, демонструвати відповідальність, справедливість, чесність, повагу до інших і готовність бути моральним прикладом для підлеглих. У військових академіях США етичне лідерство розглядається не лише як управлінська якість, а як фундамент професійної офіцерської ідентичності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування моральної компетентності майбутніх офіцерів посідає важливе місце у сучасних педагогічних і військово-психологічних дослідженнях. О. Бойко [1] обґрунтовує ціннісну концепцію розвитку лідерської компетентності майбутніх офіцерів, акцентуючи увагу на морально-етичних орієнтирах професійної діяльності військовослужбовця. І. Грязнов [2] розкриває специфіку морального виховання військовослужбовців, підкреслюючи значення дисципліни, відповідальності та моральної стійкості у військовому середовищі. У колективній праці І. Бега, К. Журби, Л. Канішевської та ін. [3] визначено стратегічні напрями військово-патріотичного виховання молоді в системі освіти України, що ґрунтуються на розвитку громадянської і національної самосвідомості, патріотизму й моральних цінностей. Ю. Каменюк [4] аналізує психологічні аспекти патріотичного виховання курсантів у вищих військових навчальних закладах, акцентуючи увагу на формуванні моральної самосвідомості та готовності до служіння державі.

Вагомий внесок у дослідження морально-етичних аспектів військової освіти здійснили В. Коваль і Л. Кринець [5], які розглядають підходи НАТО до формування моралі та морального духу військовослужбовців. Л. Кринець, С. Грилюк, О. Недвига та О. Саєнко [6] обґрунтовують

значення моральних якостей військового лідера в умовах сучасних воєнних викликів. Б. Пантюхов [7] акцентує увагу на патріотичному вихованні курсантів як важливому чиннику професійного становлення майбутніх офіцерів, тоді як Т. Храбан і М. Храбан [8] розглядають лідерство як передумову ефективної військової підготовки. С. Толочко, Л. Маценко та О. Сироежко [9] досліджують стратегічне планування військово-патріотичного виховання в умовах цифровізації освіти.

У закордонних дослідженнях значна увага приділяється питанням військової етики, етичного лідерства та професійної моральності офіцерського корпусу. К. Helkala, G. Lucas, E. Barrett та Н. Syse [10] аналізують етичні виклики сучасних військових операцій в умовах використання штучного інтелекту. George R. Lucas Jr. [11] розкриває теоретичні засади військової етики, моральної відповідальності та професійної доброчесності військовослужбовців. R. M. Swain та A. C. Pierce [12] характеризують офіцера як носія моральних цінностей, честі та професійного лідерства. У праці «The Noncommissioned Officer and Petty Officer: Backbone of the Armed Forces» [13] підкреслюється роль морального авторитету та етичної поведінки у професійному становленні військових лідерів. Водночас документи United States Military Academy West Point [14; 15] та матеріали West Point Admissions Blog [16] демонструють важливість кодексу честі (Honor Code) як інструменту формування моральної компетентності, академічної доброчесності та відповідальності курсантів військових академій США.

Метою статті є аналіз особливостей використання етичного лідерства й кодексів честі у формуванні моральної компетентності курсантів військових академій США та визначення перспектив упровадження позитивного американського досвіду в систему військової освіти України.

Виклад основного матеріалу. У сучасній системі військової освіти *моральна компетентність* розглядається як інтегральна професійно-особистісна характеристика майбутнього офіцера, що визначає його здатність діяти відповідно до моральних принципів, професійної етики, норм військової честі та вимог службового обов'язку. В умовах трансформації безпекового середовища та зростання ролі морально-психологічного чинника у військовій діяльності проблема формування моральної компетентності курсантів набуває особливої актуальності. Для військовослужбовця моральна компетентність є елементом особистісної культури, необхідною умовою прийняття відповідальних рішень у кризових, екстремальних і бойових ситуаціях.

У науковому дискурсі *моральна компетентність* трактується як здатність особистості усвідомлювати моральний зміст професійної

діяльності, оцінювати власні вчинки з позицій етичних норм, здійснювати моральний вибір та нести відповідальність за його наслідки. У структурі моральної компетентності дослідники виокремлюють когнітивний, ціннісний, мотиваційний, емоційно-вольовий і поведінковий компоненти. Когнітивний компонент передбачає знання морально-етичних норм, кодексів честі, принципів військової етики та міжнародного гуманітарного права. Ціннісний компонент охоплює систему моральних переконань, патріотизм, почуття обов'язку, честі та гідності. Поведінковий компонент виявляється у здатності курсанта дотримуватися етичних стандартів у професійній діяльності та міжособистісній взаємодії.

У військових академіях США *моральна компетентність* розглядається як фундаментальна складова професійного офіцерського лідерства. Американська модель військової освіти ґрунтується на інтеграції академічної підготовки, фізичного розвитку, військового вишколу й морально-етичного виховання. Особлива увага приділяється формуванню в курсантів внутрішньої моральної саморегуляції, здатності діяти відповідно до принципів честі, доброчесності й відповідальності навіть за відсутності зовнішнього контролю. Саме тому у військових академіях США моральна компетентність пов'язується із поняттями «етичне лідерство», «розвиток характеру», «професійна військова етика» та «освіта, заснована на честі» [10, 11, 12, 13].

Важливим елементом формування моральної компетентності курсантів є функціонування кодексів честі, які визначають моральні стандарти поведінки майбутніх офіцерів. Наприклад, Кодекс честі Вест-Пойнта ґрунтується на принципі неприйнятності брехні, шахрайства, крадіжки й толерування таких дій серед інших. Це сприяє розвитку моральної відповідальності, чесності, дисциплінованості й високої культури професійної поведінки.

У такий спосіб моральна компетентність формується через навчальні дисципліни, а також завдяки організації освітнього середовища, системі міжособистісних взаємин та корпоративній культурі військової академії [14, 15, 16].

Професійна підготовка майбутніх офіцерів у військових академіях США базується на системі морально-етичних цінностей, що визначають професійну ідентичність військовослужбовця та регулюють його поведінку в службовій діяльності. До ключових цінностей американської військової освіти належать честь, обов'язок, відповідальність, відданість державі, справедливість, дисципліна, повага до людської гідності та служіння суспільству. Саме ці цінності становлять основу професійної культури офіцерського корпусу США.

Акцентуємо увагу, що в сучасній військовій педагогіці морально-етичні цінності розглядаються як чинник формування моральної стійкості військовослужбовців, їхньої готовності до прийняття складних рішень в умовах невизначеності та ризику. Формування моральних переконань курсантів здійснюється через вивчення дисциплін гуманітарного циклу, військової етики, історії військового мистецтва, лідерства, а також через участь у виховних заходах, тренінгах і практичних ситуаціях морального вибору.

Аналіз наукових праць та інтернет-джерел [10, 11, 12, 13] засвідчує, що у військових академіях США значну увагу приділяють розвитку цінностей етичного лідерства, відповідно до яких офіцер повинен бути не лише професійним командиром, а й моральним авторитетом для підлеглих. Етичне лідерство передбачає здатність демонструвати чесність, справедливість, відповідальність, повагу до інших та дотримання моральних принципів у професійній діяльності. Відтак морально-етичні цінності стають основою довіри між командиром і підлеглими, сприяють згуртованості військового колективу та підтриманню високого морального духу.

Доцільно зазначити важливу роль освітнього середовища військової академії у формуванні морально-етичних цінностей. У США воно побудоване на принципах дисципліни, взаємної поваги, наставництва та особистої відповідальності. Значний вплив мають також традиції військових академій, символіка, ритуали, кодекси честі та система колективної відповідальності. Такий підхід сприяє не лише засвоєнню моральних норм, а й їх інтеріоризації, тобто перетворенню на внутрішні переконання майбутнього офіцера.

При цьому вагомим аспектом вважаємо моральне виховання, яке є одним із ключових компонентів професійної підготовки майбутніх офіцерів у військових академіях США. Його основною метою є формування у курсантів самосвідомості, високих моральних якостей, професійної етики, відповідальності, патріотизму та готовності до служіння державі. У сучасній військовій освіті моральне виховання розглядається як необхідна умова розвитку офіцерського лідерства, оскільки ефективний військовий лідер має бути не лише професійно компетентним, а й морально авторитетним.

Загальновідомо, що американська система військової освіти ґрунтується на концепції «лідерство, що базується на характері», відповідно до якої офіцер повинен демонструвати високий рівень моральної культури, доброчесності та відповідальності. Формування офіцерського лідерства здійснюється через поєднання академічного навчання з практичною підготовкою, морально-етичним вихованням і системою наставництва.

Важливе значення мають моделювання морально-етичних ситуацій, аналіз професійних дилем, групові дискусії, тренінги з етичного лідерства й рефлексивні практики.

Моральне виховання у військових академіях США спрямоване на розвиток у курсантів здатності приймати етично обґрунтовані рішення в умовах бойових дій, стресу та високої відповідальності. Особлива увага приділяється формуванню моральної стійкості, самоконтролю, готовності діяти відповідно до принципів честі навіть у критичних ситуаціях. Кодекси честі виступають важливим механізмом моральної саморегуляції, оскільки забезпечують підтримання високих стандартів поведінки у курсантському середовищі [12, 13].

У військових академіях США морально-етична підготовка курсантів реалізується через *комплекс освітніх технологій і виховних практик*, спрямованих на розвиток моральної самосвідомості, етичного мислення, професійної відповідальності та лідерських якостей. Особливістю американської системи військової освіти є інтеграція морального виховання в усі складники професійної підготовки майбутнього офіцера – академічний, військово-професійний, фізичний і лідерську підготовку. Це забезпечує цілісність формування моральної компетентності та її практичну спрямованість.

Репрезентуємо провідні освітні технології формуванні моральної компетентності здобувачів військової освіти. Однією з найчастіше використовуваних є *case-study*, що передбачає аналіз реальних або змодельованих морально-етичних ситуацій, пов'язаних із професійною діяльністю військовослужбовців. Курсантам пропонуються сценарії, у яких необхідно ухвалити рішення в умовах моральної дилеми, конфлікту цінностей або високого рівня ризику. Такі технології сприяють розвитку критичного мислення, моральної рефлексії та здатності до етичного вибору. Значного поширення набули також методи *problem-based learning*, дискусії, дебати, ситуативне моделювання та рефлексивний аналіз професійних ситуацій.

Важливе місце посідають *спеціальні курси з військової етики, етичне лідерство, розвиток характеру та професійна військова етика*. Зміст цих дисциплін охоплює питання моральної відповідальності офіцера, дотримання міжнародного гуманітарного права, культури професійної поведінки, принципів чесності та служіння державі. Значна увага приділяється формуванню у курсантів здатності діяти відповідно до моральних норм навіть у складних бойових умовах.

Ефективним інструментом морально-етичної підготовки є функціонування *кодексів честі*, які виконують не лише нормативну, а й виховну

функцію. Дотримання кодексу честі формує у курсантів внутрішню дисципліну, чесність, нетерпимість до порушення моральних норм та відповідальність за власні вчинки. У Вест-Пойнті, Військово-морській академії та Академії Повітряних сил кодекси честі інтегровані в повсякденне життя курсантів, стаючи невід'ємною частиною освітнього середовища та професійної культури майбутніх офіцерів [14, 15, 16].

Важливу роль відіграють також *виховні практики колективної відповідальності, лідерських тренінгів, волонтерської діяльності й участі курсантів у соціально значущих проєктах*. Це сприяє розвитку емпатії, громадянської відповідальності, навичок командної взаємодії та моральної стійкості. У такий спосіб морально-етична підготовка у військових академіях США має комплексний, практикоорієнтований і ціннісний характер.

Доцільно зазначити, що одним із ключових механізмів формування моральної компетентності курсантів у військових академіях США є *система наставництва*, яка забезпечує передачу професійних, моральних і лідерських цінностей від досвідчених офіцерів до майбутніх військових фахівців. Наставництво ґрунтується на принципах особистого прикладу, професійної підтримки, довіри та морального авторитету наставника. Саме через узаємодію з офіцерами-наставниками курсанти засвоюють стандарти професійної поведінки, норми військової етики та принципи офіцерської честі. У військових академіях США наставники виконують не лише функцію контролю чи консультування, а й виступають моральними моделями для наслідування. Вони допомагають курсантам адаптуватися до вимог військового середовища, формують навички морального вибору, сприяють розвитку відповідальності, самодисципліни й лідерських якостей. Особливого значення набуває принцип «подавати приклад», відповідно до якого майбутній офіцер повинен демонструвати моральну бездоганність через власну поведінку.

Важливим чинником формування моральних якостей є також *командна взаємодія*. В умовах колективного навчання й військової підготовки курсанти вчаться співпрацювати, приймати спільні рішення, підтримувати один одного та нести відповідальність за результати діяльності команди. Командна взаємодія сприяє розвитку довіри, узаємоповаги, почуття обов'язку й колективної відповідальності, які є основою моральної культури військового колективу.

Професійна етика у військових академіях США розглядається як система моральних норм і стандартів поведінки, що регулюють професійну діяльність офіцера. Вона включає дотримання принципів честі, справедливості, гуманності, поваги до прав людини, відповідальності за підлеглих

та відданості військовому обов'язку. Засвоєння норм професійної етики здійснюється не лише через навчальні дисципліни, а й через повсякденну організацію освітнього процесу, міжособистісні взаємини та систему морального контролю [12, 13].

Морально-етичне середовище військової академії є важливим чинником формування професійної ідентичності, моральної культури та офіцерського лідерства майбутніх військовослужбовців. У військових академіях США освітнє середовище розглядається як цілісна система моральних, організаційних, культурних і комунікативних впливів, що забезпечують інтеріоризацію етичних цінностей та професійних норм поведінки.

Особливістю морально-етичного середовища американських військових академій є домінування принципів честі, відповідальності, дисципліни та взаємної поваги. Важливе значення мають символіка, традиції, ритуали, церемонії і корпоративна культура, які формують відчуття належності до офіцерської спільноти та сприяють засвоєнню професійних цінностей. У таких умовах моральні норми сприймаються курсантами не як зовнішні вимоги, а в ролі внутрішньо прийнятих стандартів поведінки.

Звернімо увагу: кодекси честі виконують функцію морального регулятора освітнього середовища, забезпечуючи підтримання атмосфери довіри, доброчесності й відповідальності. Порушення кодексу честі розглядається як дисциплінарне порушення, а також як утрата моральної довіри до курсанта. Це стимулює розвиток самоконтролю, моральної саморефлексії й відповідальності перед військовим колективом.

Суттєвий вплив на професійне становлення курсантів має система взаємин між викладачами, офіцерами, наставниками й курсантським колективом. Відкритість комунікації, підтримка моральних ініціатив, орієнтація на партнерську взаємодію та повага до особистості створюють умови для розвитку моральної стійкості й етичної культури майбутніх офіцерів. Водночас високий рівень вимогливості, дисципліни й відповідальності сприяє формуванню готовності до виконання професійного обов'язку в складних умовах військової служби.

Американська система військової освіти характеризується комплексним підходом до морального виховання курсантів, що поєднує етичне лідерство, кодекси честі, наставництво й практикоорієнтовані методи навчання. В Україні моральне виховання майбутніх офіцерів переважно ґрунтується на військово-патріотичній підготовці, формуванні громадянської відповідальності, національної самосвідомості і професійної дисципліни [2, 3, 4, 9]. Водночас американський досвід вирізняється більшою увагою до розвитку моральної саморегуляції, академічної доброчесності й індивідуальної відповідальності курсанта.

Упровадження принципів етичного лідерства в систему військової освіти України сприятиме розвитку моральної відповідальності, доброчесності, лідерських якостей і професійної культури майбутніх офіцерів. Перспективним є також адаптація кодексів честі як механізму підтримання етичних стандартів поведінки, академічної доброчесності та дисципліни у військових закладах освіти. Важливим напрямом є розвиток системи наставництва, морально-етичних тренінгів і практик аналізу професійних моральних дилем.

Удосконалення формування моральної компетентності майбутніх офіцерів в Україні потребує оновлення змісту військово-етичної підготовки, інтеграції сучасних освітніх технологій, посилення ролі морального виховання та розвитку культури академічної доброчесності. Доцільним є впровадження курсів з етичного лідерства, військової етики та професійної відповідальності, а також створення цілісного морально-етичного освітнього середовища у військових ЗВО. Це сприятиме підготовці офіцерів, здатних ефективно діяти в умовах сучасних безпекових викликів відповідно до високих стандартів військової етики.

Висновки. Отже, моральне виховання у військових академіях США є системним процесом, спрямованим на формування моральної компетентності, етичного лідерства та професійної ідентичності майбутнього офіцера. Поєднання морально-етичних цінностей, кодексів честі та практик етичного лідерства забезпечує підготовку офіцерів, здатних ефективно виконувати професійні обов'язки, дотримуючись високих стандартів військової етики та служіння суспільству. Наставництво, командна взаємодія та професійна етика формують морально-ціннісне підґрунтя професійної підготовки майбутніх офіцерів, забезпечуючи розвиток моральної компетентності, лідерських якостей і професійної відповідальності курсантів. Морально-етичне середовище військових академій США є важливим інструментом формування моральної компетентності курсантів. Поєднання етичного лідерства, кодексів честі, наставництва й ціннісно орієнтованої організації освітнього процесу забезпечує підготовку офіцерів, здатних діяти відповідально, професійно та відповідно до високих стандартів військової етики.

Література:

1. Бойко О. В. Ціннісна концепція формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів Збройних Сил України у ВВНЗ. *Військова освіта*. 2017. № 2. С. 7–18. DOI: 10.33099/2617-1783/2017-2/7-18.
2. Грязнов І. О. Особливості процесу морального виховання військовослужбовців-прикордонників. *Педагогічні науки*. 2004. № 36. С. 155–158. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/197/165>

3. Бех І.Д., Журба К.О., Канішевська Л.В., Комаровська О.А., Литовченко О.В., Малиношевський Р.В., Морін О.Л., Окушко Т.К., Рагозіна В.В., Рейпольська О.Д., Тимчик М.В., Толочко С.В., Харченко Н.В. Військово-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в системі освіти України: стратегічні напрями / за ред. І. Д. Бека, Р. В. Малиношевського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 32 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736802/>

4. Каменюк Ю. Психологічні аспекти формування моделі патріотичного виховання курсантів в освітньому середовищі вищого військового навчального закладу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2021. № 1(45). С. 28–33. DOI: 10.17721/1728-2217.2021.45.28-33

5. Коваль В., Кринець Л. Morale and Morality in the Armed Forces of Ukraine: NATO Approaches and the National Direction of Implementation. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 2(72). С. 58–68. DOI: 10.33099/2617-6858-2023-72-2-58-68

6. Кринець Л., Грилюк С., Недвига О., Саєнко О. Моральні якості військового лідера в умовах російсько-української війни в контексті формування моральної готовності. *Вісник Національного університету оборони України*. 2024. № 1(77). С. 90–101. DOI: 10.33099/2617-6858-2024-77-1-90-101

7. Пантюхов Б. Актуалізація досвіду патріотичного виховання курсантів військових закладів вищої освіти в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2018. № 2. С. 197–210. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2018.149238>

8. Храбан Т., Храбан М. Лідерство як передумова ефективного навчання у системі вищої військової освіти. *Вісник Національного університету оборони України*. 2024. № 1(77). С. 165–172. DOI: 10.33099/2617-6858-2024-77-1-165-172

9. Толочко С. В., Маценко Л. М., Сирожко О. В. Стратегічне планування та управління військово-патріотичним вихованням здобувачів освіти: цифрові виклики й освітні можливості. *Інноваційна педагогіка*. 2026. № 91. Т. 2. С. 52–61. DOI <https://doi.org/10.32782/ip/91.2.8>

10. Helkala K., Lucas G., Barrett E., Syse H. Editorial: Ethical challenges in AI-enhanced military operations. *Frontiers in Big Data*. 2023. Vol. 6. P. 1–3. DOI: 10.3389/fdata.2023.1229252

11. Military Ethics: What Everyone Needs to Know / George R. Lucas Jr. New York: Oxford University Press, 2016. 280 p. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/military-ethics-what-everyone-needs-to-knowr.html>

12. Swain R. M., Pierce A. C. The armed forces officer. National Defense University Press. Washington, D.C. 2017. 202 p. URL: <https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/Books/AFO/Armed-Forces-Officer.pdf>

13. The Noncommissioned Officer and Petty Officer Backbone of the armed Forces. Team of enlisted leaders representing the U.S. Army, Marine Corps, Navy, Air Force, and Coast Guard with the participation and support of the National Defense University National Defense University Press. Washington, D.C. 2013. 178 p. <https://www.jcs.mil/portals/36/documents/publications/ncobackbone.pdf>

14. U.S. Military Academy West Point – Cadet Honor Code and Honor System. Cadet Honor Code & Honor System. United States Military Academy at West Point. URL: https://www.westpoint.edu/about/academy-leadership/office-of-the-commandant/simon-center-for-the-professional-military-ethic/cadet-honor-code?utm_source=chatgpt.com

15. West Point – Simon Center for the Professional Military Ethic. Simon Center for the Professional Military Ethic. United States Military Academy at West Point. URL: https://www.westpoint.edu/about/academy-leadership/office-of-the-commandant/simon-center-for-the-professional-military-ethic?utm_source=chatgpt.com

16. West Point Admissions – The Cadet Honor Code. The Cadet Honor Code. West Point Admissions Blog, 2020. URL: https://www.blog.westpointadmissions.com/single-post/2020/04/28/the-cadet-honor-code?utm_source=chatgpt.com

References:

1. Boyko, O. V. (2017). Tsinnisna kontseptsiiia formuvannia liderskoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv Zbroinykh Syl Ukrainy u VVNZ [Value concept of formation of leadership competence of future officers of the Armed Forces of Ukraine in higher military educational institutions]. *Viiskova osvita*, 2, 7–18. <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2017-2/7-18> [in Ukrainian].

2. Hriaznov, I. O. (2004). Osoblyvosti protsesu moralnoho vykhovannia viiskovosluzhbovtziv-prykordonnykiv [Features of the process of moral education of border guard servicemen]. *Pedahohichni nauky*, 36, 155–158. Available at: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/197/165> [in Ukrainian].

3. Bekh, I. D., Zhurba, K. O., Kanishevska, L. V., Komarovska, O. A., Lytovchenko, O. V., Malynoshevskiy, R. V., Morin, O. L., Okushko, T. K., Rahozina, V. V., Reipolska, O. D., Tymchuk, M. V., Tolochko, S. V., & Kharchenko, N. V. (2023). Viiskovo-patriotychne vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v systemi osvity Ukrainy: stratehichni napriamy [Military-patriotic education of children and student youth in the education system of Ukraine: strategic directions]. Ivano-Frankivsk: NAIR. Available at: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736802/> [in Ukrainian].

4. Kamenyuk, Yu. (2021). Psykholohichni aspekty formuvannia modeli patriotychnoho vykhovannia kursantiv v osvitnomu seredovyshchi vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu [Psychological aspects of forming a model of patriotic education of cadets in the educational environment of a higher military educational institution]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky*, 1(45), 28–33. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2021.45.28-33> [in Ukrainian].

5. Koval, V., & Krymets, L. (2023). Morale and Morality in the Armed Forces of Ukraine: NATO Approaches and the National Direction of Implementation. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 2(72), 58–68. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-72-2-58-68>

6. Krymets, L., Hryliuk, S., Nedyvyha, O., & Saienko, O. (2024). Moralni yakosti viiskovoho lidera v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny v konteksti formuvannia moralnoi hotovnosti [Moral qualities of a military leader in the conditions of the Russian-Ukrainian war in the context of the formation of moral readiness]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 1(77), 90–101. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2024-77-1-90-101> [in Ukrainian].

7. Pantiukhov, B. (2018). Aktualizatsiia dosvidu patriotychnoho vykhovannia kursantiv viiskovykh zakladiv vyshchoi osvity v suchasnykh umovakh [Actualization of the experience of patriotic education of cadets of military higher education institutions in modern conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu*, 2, 197–210. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2018.149238> [in Ukrainian].

8. Khraban, T., & Khraban, M. (2024). Liderstvo yak peredumova efektyvnoho navchannia u systemi vyshchoi viiskovoi osvity [Leadership as a prerequisite for effective

learning in the system of higher military education]. Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, 1(77), 165–172. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2024-77-1-165-172> [in Ukrainian].

9. Tolochko, S. V., Matsenko, L. M., & Syroiezhko, O. V. (2026). Stratehichne planuvannya ta upravlinnia viiskovo-patriotychnym vykhovanniam zdobuvachiv osvity: tsyfrovi vyklyky y osvitni mozhlyvosti [Strategic planning and management of military-patriotic education of education seekers: digital challenges and educational opportunities]. Innovatsiina pedahohika, 91(2), 52–61. <https://doi.org/10.32782/ip/91.2.8> [in Ukrainian].

10. Helkala, K., Lucas, G., Barrett, E., & Syse, H. (2023). Editorial: Ethical challenges in AI-enhanced military operations. Frontiers in Big Data, 6, 1–3. <https://doi.org/10.3389/fdata.2023.1229252> [in English].

11. Lucas, G. R. Jr. (2016). Military Ethics: What Everyone Needs to Know. New York: Oxford University Press. Available at: <https://www.yakaboo.ua/ua/military-ethics-what-everyone-needs-to-knowr.html> [in English].

12. Swain, R. M., & Pierce, A. C. (2017). The Armed Forces Officer. Washington, D.C.: National Defense University Press. Available at: <https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/Books/AFO/Armed-Forces-Officer.pdf> [in English].

13. The Noncommissioned Officer and Petty Officer: Backbone of the Armed Forces. (2013). Washington, D.C.: National Defense University Press. Available at: <https://www.jcs.mil/portals/36/documents/publications/ncobackbone.pdf> [in English].

14. United States Military Academy West Point. (n.d.). Cadet Honor Code & Honor System. Available at: <https://www.westpoint.edu/about/academy-leadership/office-of-the-commandant/simon-center-for-the-professional-military-ethic/cadet-honor-code> [in English].

15. United States Military Academy West Point. (n.d.). Simon Center for the Professional Military Ethic. Available at: <https://www.westpoint.edu/about/academy-leadership/office-of-the-commandant/simon-center-for-the-professional-military-ethic> [in English].

16. West Point Admissions Blog. (2020). The Cadet Honor Code. Available at: <https://www.blog.westpointadmissions.com/single-post/2020/04/28/the-cadet-honor-code> [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 13.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.05.2026